

Nebezpečí číhající v trávě: Jak se vyhnout klíšťatům a jak je správně odstraňovat

S letním sluncem se vydávají na lov i klíšťata. O tom, jak se se před těmito nebezpečnými predátory chránit a jaká jsou reálná rizika klíštěcího kousnutí, jsme si popovídali s Radomírem Dohnalem z Přírodovědné fakulty Jihočeské univerzity

Pro výlety do přírody jsou klíšťata strašákem, číhajícím v trávě na svou kořist. Tou se mohou stát zvířata i lidé, které tito drobní škůdci ohrožují řadou nepříjemných průvodních aspektů klíštěcího kousnutí. **Jak se na sezónu krvesajných parazitů připravit, co nepodcenit a proč přemýšlet nad vhodným očkováním nebo alespoň repelentem**, jsme se ptali Mgr. Radomíra Dohnala z Přírodovědné fakulty Jihočeské univerzity.

? Jaké nemoci klíšťata přenášejí?

Klíšťata se mohou stát přenašeči původců hned několika onemocnění, které mohou mít vážné a trvalé následky na lidské zdraví. Jde především o bakteriální původce Lymfské boreliózy, ehrlichiozy a viry způsobující virové záněty mozku (TBEV, klíšťovou encefalitidu). Kromě toho ale mohou přenášet i další patogenní mikroorganismy, jednobuněčné prvoky, které způsobují další infekční onemocnění (babésiozu, bartonelózu), nebo bakterie tularemie (takzvané zaječí nemoci). **Ročně se u nás kvůli klíšťatům nakazí přibližně čtyři tisíce lidí boreliózou, čtyři stovky klíšťovou encefalitidou a zhruba sto lidí tularemii.** Všechny tyto nemoci jsou ve svých počátečních fázích dobře léčitelné, bohužel téměř čtyřicet procent případů nákazy probíhá bezpříznakově.

? Dělalí nám to klíšťata schválně?

Nikoli, sama nemají moc na výběr. Nakazí se totiž již v prvním vývojovém stadiu jako larvy. Zdrojem nákazy jsou jim většinou drobní hlodavci, kteří fungují jako přírodní rezervoár těchto onemocnění. Parazitě, tedy viry a bakterie, se s klíštětem jen vezou. A vzhledem k tomu, že klíště může svůj čtyřfázový vývoj za nepříznivých podmínek na šest měsíců nebo celý rok zastavit, vezou se velmi pomalu. Každé z vývojových stadií klíštěte (u dospělých jedinců jen samičky) saje krev pouze jednou. Po nasátí odpadnou na zem, kde pod listím dochází během měsíců k jejich další přeměně. **Na rozdíl od zvířat je člověk konečným článkem šíření nákazy. Nakazit vás může**

„centimetrová boule“ nasátého klíštěte, stejně jako 0,8 milimetrů velká larva.

? Kde se nacházejí nakažená klíšťata?

Klíšťata se vyskytují v České republice plošně, a k nákaze proto můžete přijít kdekoli v místě jejich výskytu. Pravdou ale je, že lze vytipovat určitá ohniska, kde lidé k infekcím přichází častěji. Klíšťata přenášející **tularemi** byla zatím zaznamenána v kraji Jihočeském, Libereckém, Středočeském a v Praze.

S boreliózou je to už složitější, čistě teoreticky na ni narazíte spíše v nížinách. Mezi nejvíce promořené okresy loni patřil Uhersko-hradištský a Kutnohorský. Riziková je ale prakticky celá oblast kraje Jihomoravského, Zlínského, Moravskoslezského, Středočeského a Jihočeského. **A encefalitida?** Ta pestrou mozaikou pokrývá každý třetí okres: Frýdek-Místek, Karviná, Prostějov, Blansko, Ústí nad Orlicí, Náchod, Havlíčkův Brod, Benešov, Kolín, Mladá Boleslav, Prachatice, Most, Teplice a Sokolov.

? Je každé klíště infikované?

Zdaleka ne každé klíště je přenašečem původců onemocnění, ale bohužel už nepoznáte, které se na vás zrovna přisálo. **Promořenost českých populací klíšťat ehrlichiózou nepřesahovala hranici šesti procent, virus klíšťové encefalidity byl zaznamenán u tří až šesti procent klíšťat a boreliózu přenášelo v nejvíce rizikových oblastech každé páté klíště.** Pro potřeby prevence se tedy počítá, že dvacet procent našich klíšťat je nyní přenašečem zmíněných chorob. Jedno klíště je totiž schopné přenášet několik různých patogenů, kterými vás po svém přisátí obdaruje. Ale ne nutně pokaždé. Infikované přisáté klíště na vás přenese nákazu jen v asi třiceti procentech případů. Záleží, jak dlouho na vás bylo uchyceno. Na přenos klíšťové encefalidity stačí podstatně kratší kontakt než u bakteriálních infekcí a boreliózy. Rozhodující zůstává vaše tělesná kondice a stav vašich protilátek.

? Jaké je nejvhodnější místo pro klíště?

Ve skutečnosti není nic jako „univerzální“ popis terénu vhodného pro klíšťata. Vyskytovat se mohou na loukách v nížinách stejně jako v horských lesích. Jen jich tam bude méně. **Typickým biotopem klíštěte jsou listnaté a smíšené lesy a porosty křovin s bylinným patrem, zejména jejich „sluncem prohřáté“ lemy a dále porosty na okrajích vodních toků.** Často se klíšťata vyskytují i v parcích, zahradách a na neudržovaných pastvinách. Výrazně méně jich je v jehličnatých lesích, hlavně jsou-li bez podrostu, a v kamenitém prostředí s

minimem porostu. Vyloženě přesluněná prostranství klíšťata nevyhledávají, a proto na ně většinou nenarazíte ani uprostřed polních monokultur.

? Kdy nastává čas klíšťat?

Navzdory obecnému úsudku jsou klíšťata poměrně odolná, chladné teploty jim nevadí. Jistotu, že klíště skutečně nepotkáte, máte jen tehdy, když na zemi stojí sníh nebo panuje mráz. Už při pěti stupních nad nulou začínají klíšťata opouštět své úkryty v podzemí a jejich životní cyklus se začíná rozbíhat. A při patnácti stupních už fungují na plný výkon. **Pro přehlednost se doba potenciálního výskytu klíšťat v České republice vymezuje od dubna do října, ale teplý podzim nebo časně jaro může s tímto časovým vymezením zamávat.** Do tuhého jde hlavně v letních měsících. To proto, že lidé vyráží do přírody a frekvence vzájemných setkání s krvesajnými roztoči narůstá. Pokud si nejste jistí aktuálním stavem, podívejte se na předpověď aktivity klíšťat na stránkách Českého hydrometeorologického ústavu.

? Jak odstranit klíště a co pak s ním?

Místo přisátí nejprve dezinfikujte, snížíte tím riziko sekundární infekce. Poté buď pinzetou, kleštičkami, případně mokřým kapesníkem uchopíte vyčnívající část klíštěte a zvolna ho vyviklejte ven. **Netočte s ním po směru ani proti směru, ústní otvor klíštěte nemá závit!** Ranku poté znovu dezinfikujte. A co s ním dál? Pořád nevíte, zda bylo nakažené či nikoli, a proto je vhodné se k němu chovat jako k potenciálně nebezpečnému infekčnímu materiálu. **Nesnažte se ho rozmačkat. Můžete jej třeba spálit (zabaleného do toaletního papíru), nebo jej spláchněte do WC.** Klidně si tuhle událost poznačte do kalendáře. To, že vám dva až tři dny v místě zůstane malé zarudnutí, problém není. Ale pokud přetrvá déle, nebo zaznamenáte typickou červenou skvrnu s bílým středem, je pozornost lékaře na místě.

<https://www.stopplusjednicka.cz/nebezpeci-cihajici-v-trave-jak-se-vyhnout-klitatum-jak-je-spravne-odstranovat>

14.07.2017 - Redakce 100+1 a Mgr. Radomír Dohnal